

яны поруч з „Наша Нівай“ ідуць да аднэй мэты: стараюцца разьвіваць „просты“ народ, каб урэшце сам ён узяў свае справы ў свае рукі і з пагардай адварнуўся ад тых, хто хоча выкарыстаць яго цемнагу дзеля пашырэння нацыяналізму.

Гэта паказвае, што ў нашай старонцы шчырая дэмакратычная думка мае сваіх прыхільнікаў у кожнай нацыі, што тут жывуць. І проці нягоднай работы ўсялякіх нацыяналістаў і чарнасоценцаў узрастае новая сіла, каторая зможа ўрэшце перамагчы ўсё благое, што робяць яны нашаму краю.

Вера ў гэта і павінна абараніць беларусаў ад правакацыі ворагаў нашага народу, ворагаў агульнай згоды нацый, што жывуць на нашай зямлі.

## Новы закон аб школах

Здаецца, што ўсе сумленныя людзі зыходзяцца на тым, што найлепей, найлягчэй і найсправядлівей вучыць дзяцей граматы ў тэй мове, у якой яны гутаруць дома. Гэта старая праўда, і яе давялі ўсе вучоныя педагогі, усе, хто патрапіў ацаніць усю сілу роднага слова.

Але ёсць людзі, каторыя мэтай сваей працы паставілі зьніштажэнне слабейшых падуластных ім нацый, зьніштажэнне мовы гэтых нацый і ўсяго таго, чым яны розняцца ад пануючай нацыі. Такія людзі ёсць і ў Расеі: гэта — нацыяналісты і ўсе правыя<sup>1</sup>.

Яны вядуць вайну асабліва проці тых нацый, каторыя стаяць бліжэй да расейцаў, як іх сваякі. Гэтак, правыя і нацыяналісты ваююць перш-наперш з украінцамі і беларусамі, ды найболей рупяцца аб тое, каб зьніштожыць тую „апатку душы“<sup>2</sup>, якой ёсць родная мова: тады і душу народу лёгка забіць...

Кіруючыся да гэтага, яны, хаця і гатовы пазволіць усім нацыям вучыцца ў сваіх прыватных школах у роднай мове, беларусам і ўкраінцам такога права даць ня хочуць. З гэтай прычыны колькі дзён таму назад у Гасударственным Савеце прылучылася такое здарэнне.

Разьбіралі новы закон, каторы ўжо прайшоў праз Думу, аб прыватных школах. Паднялася гутарка аб мове, у якой у тых школах павінны вучыць. Бадай што ўсе — апрача прадстаўнікоў правіцельства — казалі, што ў казённых школах міністэрства можа завадзіць усюды навуку па-расейску; затое ў школах, каторыя адкрывае сам народ ці прыватныя асобы, можна вучыць так, як хочуць гаспадары школы. Да гэтага правыя і нацыяналісты падалі папраўку, каб у законе было ясна сказана, што *па-беларуску і па-ўкраінску вучыць ні ў якіх школах не пазваляецца*.

Але ж той праект прыхільнікаў не знайшоў. Усе зразумелі, да чаго кіруюцца правыя і нацыяналісты ды што яны робяць шкоду самой справе навуцы дзяцей і пашырэння прасьветы. Дык *папраўку тую Гасударствены Совет адкінуў*.

Гэта ўжо вялікі крок уперод, што ў законе аб прыватных школах *навука па-беларуску не забаронена*. Праўда, міністры і начальства школьнае могуць рабіць усялякія перашкоды пры адкрыцці беларускіх прыватных школ, як яны цяпер сваімі цыркулярамі — нягледзячы на высачайшы маніфэст 17 апрэля 1905 году аб свабодзе веры — забараняюць беларусам-каталіком вучыцца рэлігіі па-беларуску ў роднай мове сваей. Але ёсць надзея, што цяперашні палітычны „курс“, каторы кіруецца да абрусення беларусаў, урэшце пераменіцца.

Няма ведама толькі і ці новы закон будзе зацьверджан. Пасьля тых перамен, якія ў некаторых стацьцях зрабіў Совет, яго ўзноў павінна перагледзець Гас. Дума. Якім ён адтуль выйдзе — хто можа згадаць?..